

Nr 322.

Godkänd av riksdagens första kammare den 14 juni 1917

Godkänd av riksdagens andra kammare den 15 juni 1917.

Riksdagens skrivelse till Konungen, angående en kraftigare reglerande verksamhet från statens sida på den inhemska penningmarknaden eventuellt genom en särskild statsbank.

(Bankoutskottets utlåtande nr 60.)

Till Konungen.

I en inom riksdagen väckt motion har gjorts framställning om att hos Eders Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t »snarast möjligt låta utreda behovet av och sättet för en statens kraftigare reglerande verksamhet på den inhemska penningmarknaden, eventuellt medelst inrättande av en statsbank vid sidan av, men i intimaste samarbete med riksbanken samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.»

Sedan 1897 års banklag genomfördes, har frågan om en utökning av riksbankens verksamhet vid flera tillfällen varit föremål för behandling inom riksdagen. I detta avseende må nu allenast framhållas, hurusom vid 1916 års riksdag motion väcktes med förslag till utredning, om och i vilken utsträckning riksbankens verksamhet borde utökas för att bättre än hittills kunna gagna allmänheten och staten. Bankoutskottet, till vars förberedande behandling denna motion hänvisades, inhämtade däröver yttrande av fullmäktige i riksbanken, vilka förklarade sig anse, att en ändring i bestämmelserna rörande riksbankens verksamhet, i den riktning motionären framhållit, icke vore önskvärd. I berörda yttrande anförde fullmäktige vidare bland annat, att,

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 14 saml. 105 häft. (Nr 322—323). 1

om en utvidgning av riksbankens verksamhet till områden, liggande utom gränserna för uppgifter såsom landets centralbank, ansåges önskvärd, detta borde ske på det sätt, att den nya verksamheten helt avskildes från den ordinarie rörelsen, i likhet med vad skett med fonden för avbetalningslån. I särskilt yttrande hade en av fullmäktige, herr Thorsson, såsom sin uppfattning uttalat, att frågan om ett reglerande ingripande från statens sida genom inrättande av ett självständigt bankinstitut, baserat på inlåningsrörelse och organiserat efter modärna principer, borde tagas under allvarlig omprövning.

I sitt över motionen avgivna utlåtande (nr 25) hemställde utskottet på anförda skäl, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Mot utskottets beslut reserverade sig emellertid fem av utskottets medlemmar, vilka anförde, bland annat, att riksbankens utveckling ginge i riktning att i allt högre grad bliva en »bankernas bank» och att detta så småningom ledde därhän, att all direkt kontakt mellan riksbankens och affärslivet upphörde. Vid sådant förhållande syntes en utredning lämpligen böra verkställas, huruvida en sådan utveckling fortfarande kunde synas önskvärd samt, därest så ej befundes vara fallet, om och i vilka hänseenden statsingripande på bankpolitikens område kunde vara av behovet påkallat. Reservanterna förklarade sig även dela fullmäktigen Thorssons uppfattning, att frågan om statens ingripande genom ett självständigt bankinstitut efter modärna principer borde tagas under allvarlig omprövning. En utvidgning av statens verksamhet i angiven riktning borde emellertid föregås av en allsidig och omfattande utredning, varvid hänsyn även borde tagas till andra möjliga åtgärder från statens sida i ovanberörda syfte. På grund härav hemställde reservanterna, att riksdagen ville besluta att hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning om, i vilken utsträckning riksbankens verksamhet kunde utökas.

Vid ärendets behandling i kamrarna bifölls utskottets hemställan av första kammaren, varemot andra kammaren utan votering biföll reservationen. På grund härav hade alltså frågan förfallit.

I nu förevarande motion anför motionären, att det för honom framstått såsom ett oavvisligt och berättigat samhälleligt krav, att något gjordes för att staten skulle få medel i sin hand att mera effektivt än hittills kunnat ske reglera penningomsättningen i landet. Riksbanken borde måhända bibehållas vid sina uppgifter enligt för densamma gällande lag, men vid sidan om banken och i omedelbar kontakt med densamma borde inrättas en statsbank med uppgift att efter nutida principer driva fullständig

bankrörelse. Det hade mer och mer visat sig nödvändigt, att staten förmedlande och ledande ingrepe på olika områden av näringslivet, särskilt på sådana områden, där en större kapitalsammanslutning, trust, gjorde sitt inflytande förhärskande. Ett sådant område vore landets bankväsende.

Fullmäktige i riksbanken erinra i ett över motionen avgivet yttrande, att det svenska privatbankväsendet under senare tid starkt utvecklats och att det kunde ifrågasättas, huruvida icke denna utveckling under senaste tiden gått fortare än som betingats av näringslivets behov. En överdriven utveckling kunde emellertid leda därhän, att bankerna i stället för att vara näringslivets tjänare bleve dess herrar. Det syntes icke kunna bestridas, att bankväsendets utveckling under sista tiden tenderat i denna riktning, och lämnades en sådan utveckling att fortgå ohämmad, kunde befaras, att bankernas växande makt över näringslivet antoge en för det allmännas intressen skadlig utsträckning. Det syntes därför fullmäktige, som om goda skäl förelåge att taga under utredning frågan, vilka reglerande bestämmelser kunde och borde fastställas för att förhindra bankväsendets utveckling i skadlig riktning. Då fullmäktige emellertid funne det vara tvivelaktigt, huruvida de genom nybildningar och fondökningar i bankverksamhet placerade nya kapitalet även i framtiden komme att finna lönande sysselsättning, syntes det fullmäktige kunna väcka oetänkligheter att genom inrättande av en ny stor bank ytterligare öka konkurrensen. Det syntes även fullmäktige föga sannolikt, att det skulle lyckas en ny bank, att på konkurrensens väg utöva något effektivt inflytande i reglerande riktning på privatbankerna.

Av de uttalanden i riksdagen, vartill vid olika tillfällen behandlingen av hithörande frågor givit anledning, synes det riksdagen otvetydigt framgå, att den uppfattning vunnit vidsträckt spridning, att ej blott riksbankens utveckling fortskridit i en riktning, som icke ansetts tillfredsställande, utan även att bankväsendet i sin helhet tagit en utveckling, som kan komma att medföra fara för såväl staten som näringslivet. Fullmäktige i riksbanken hava i sitt senast avgivna yttrande i denna fråga tillika påpekat några speciella förhållanden rörande bankerna, som enligt deras åsikt påkallade en reglering. Riksdagen anser det därför önskvärt, att de sålunda berörda frågorna underkastas en utredning och att, om därvid ett statens ingripande i en eller annan form skulle visa sig erforderligt, det lämpligaste sättet härför noga undersökes.

Enligt vad för riksdagen uppgivits, föreligger visserligen inom finansdepartementet en utredning rörande vissa av hithörande frågor, men torde

berörda utredning icke vara så omfattande och allsidig, som måste anses erforderligt.

För sin del har riksdagen icke funnit anledning att i sakens nuvarande läge taga ställning till den nu föreliggande frågan i hela dess vidd eller att uttala sig om de olika förslag, som framställts, utan anser riksdagen, att en förutsättningslös och allsidig utredning bör äga rum samt att därvid olika uppfattningar böra fritt få göra sig gällande och vägas mot varandra.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville låta utreda, i vad mån ändringar i eller tillägg till gällande lagar och författningar eller åtgärder annorledes böra vidtagas till förhindrande av bankväsendets utveckling i en för staten och näringslivet skadlig riktning samt därefter till riksdagen inkomma med de framställningar, vartill en sådan utredning kan föranleda.

Stockholm den 15 juni 1917.

Med undersåtlig vördnad.
